

**KONSULTANT KRAJOWY w dziedzinie endokrynologii ginekologicznej
i rozrodczości**

Prof. dr hab. n. med. Robert Zygmunt Spaczyński

Wykaz piśmiennictwa obowiązujący osoby realizujące szkolenie specjalizacyjne oraz przygotowujące się do egzaminu specjalizacyjnego w dziedzinie

EMBRIOLOGII KLINICZNEJ 2025

Podręczniki obowiązkowe w języku polskim

1. Bartel H., *Embriologia*, wyd. 6, Warszawa, PZWL Wydawnictwo Lekarskie, 2020.
2. Speroff L., Fritz M. A., *Kliniczna endokrynologia ginekologiczna i niepłodność*, red. nauk. wyd. pol. A. Jakimiuk, K. Czajkowski, Warszawa, MediPage, 2007, lub najlepiej: *Speroff's Clinical Gynecologic Endocrinology and Infertility*, ed. H. Taylor, L. Pal, E. Sell, wydanie oryginalne, 9th ed., Wolters Kluwer, 2019.
3. *Niepłodność i rozród wspomagany*, red. J. Radwan, S. Wołczyński, Poznań, Termedia Wydawnictwa Medyczne, 2011 (planowane nowe wydanie 2024).
4. *Andrologia*, red. nauk. J. Słowikowska-Hilczer, Warszawa, PZWL, 2021.
5. *Embriologia i wady wrodzone Od zapłodnienia do urodzenia*. 2021, Wrocław, Edra Urban& Partner autorzy Moore Keith L., T.V.N. Persaud, Torchia Mark G. red. Hieronim Bartel, Maciej Zabel.

Podręczniki zalecane polskie i obcojęzyczne (opcjonalnie)

1. Johnson M., *Essential Reproduction*, wyd. 8, Wiley, 2018.
2. Carlson B., *Human Embryology and Developmental Biology*, 6th edition, Elsevier, 2018.
3. Sermon K., Viville S., *Textbook of Human Reproductive Genetics*, 1st edition, 2014.
4. Elder K., Dale B., *In-Vitro Fertilization*, wyd. 4, Cambridge University Press, 2020.
5. *Textbook of Assisted Reproductive Techniques: Laboratory and Clinical Perspectives*, wyd. 5, ed. D. K. Gardner, A. Weissman, C. M. Howles, Z. Shoham, Informa Healthcare UK Ltd., 2018.
6. Mortimer S. T., Mortimer D., *Quality and Risk Management in the IVF Laboratory*, Cambridge University Press, 2015.

7. Vitrification in Assisted Reproduction, ed. M. J. Tucker, J. Liebermann, 2nd edition, 2016.
8. WHO laboratory manual for the examination and processing of human semen, 5th ed, World Health Organization, 2010.
9. Handbook of In Vitro Fertilization, ed. D. K. Gardner, C. Simon, 4th, edition, CRC Press, 2017.
10. Verlinsky Y., Kuliev A., Practical Preimplantation Genetic Diagnosis, Springer, 2005.
11. Cohen J., Elder K., Human Preimplantation Embryo Selection, London, CRC Press, 2007.
12. Klug S., Cummings M., Palladino M. A., Spencer C. A., Essentials of Genetics, 9th edition, 2015.
13. Woodward B., Elder K., van der Bergh M., Troubleshooting and Problem-Solving in the IVF Laboratory, Cambridge University Press, 2015.
14. Textbook of Clinical Embryology, ed. K. Coward, D. Wells, Cambridge University Press, 2013.
15. Srebniak M., Tomaszewska A., Badania cytogenetyczne w praktyce klinicznej, Warszawa, PZWL Wydawnictwo Lekarskie, 2008.
16. Yen & Jaffe's Reproductive Endocrinology, ed. J. F. Strauss, R. Barbieri, A. Dokras, C.J Williams & Z Williams 6th ed., Elsevier Saunders, 2023.
17. El-Toukhy T., Braude P. Preimplantation Genetic Diagnosis in Clinical Practice, Springer-Verlag London, 2014.

Obowiązujące standardy

1. Łukaszuk K., Koziół K., Jakiel G., Jakimiuk A., Jędrzejczak P., Kuczyński W., Kurzawa R., Pawelczyk L., Radwan M., Spaczyński R., Wielgoś M., Wołczyński S., *Diagnostyka i leczenie niepłodności – rekomendacje Polskiego Towarzystwa Medycyny Rozrodu i Embriologii (PTMRiE) oraz Polskiego Towarzystwa Ginekologów i Położników (PTGP)*, „Ginekologia i Perinatologia Praktyczna” 2018; 3(3): 112-140. (planowane uaktualnienie 2024).
2. Standardy postępowania i rekomendacje Polskiego Towarzystwa Medycyny Rozrodu i Embriologii (<http://www.ptmrie.org.pl>).

3. Standardy postępowania i rekomendacje European Society of Human Reproduction and Embryology (ESHRE; <http://www.eshre.eu> ; wersje przetłumaczone na język polski dostępne na www.ptmrie.org.pl):
  - a) [ESHRE revised guidelines for good practice in IVF laboratories](#) ,
  - b) [ESHRE Atlas of Human Embryology](#) (2012) - Magli M. C., Jones G. M., Lundin K., van den Abbeel E., Hum Reprod. Aug; 27 Suppl 1: doi: 10.1093/humrep/des229,
  - c) [The Istanbul consensus workshop on embryo assessment](#) ,
  - d) The Vienna consensus (2017): report of an expert meeting on the development of art laboratory performance indicators,
  - e) ESHRE Good practice recommendations for preimplantation genetic testing (PGT),
  - f) ESHRE Guideline Female Fertility Preservation;
4. Dyrektywy Unii Europejskiej dotyczące tkanek i komórek (EUTCD) 2004 23 EC, 2006 17 EC, 2006 86 EC.

Czasopisma zalecane polskie i obcojęzyczne (opcjonalnie)

1. „Human Reproduction Update”,
2. „Human Reproduction”,
3. „Human Reproduction Open”,
4. „Fertility and Sterility”,
5. Reproduction Biomedicine Online.

Edukacyjne strony internetowe (opcjonalnie)

1. European Society of Human Reproduction and Embryology ([ESHRE](#)),
2. American Society of Human Reproduction ([ASRM](#)).

Inne źródła wiedzy

Kursy, szkolenia oraz konferencje PTMRiE, ESHRE oraz ASRM.